

## Krasnosť

**Sym přeswědčeny,  
zo čerpjenja nětčišeho časa  
hódne njesu přichodneje krasnosťe,  
kotraž ma so nad nami zjewić.**

(List na Romskich 8,18)

Hudźbny nyšpor so skónči. Zwony zwonja. Žona stupi z cyrkwy a praji: „To bě krasne.“ Hdy bychmy so jeje prašeli, što bě tak krasne, tak by nam snadź prajiła: „Wšo. Kaž je kantor na piščelach hrał a te mlode čerstwe hłasy. A tež, štož je farar prajił.“ Krasnosť je wjace hač rjanosć. Rjanosć měri so na wóčko; kwětki, awta a ludžo móžeja rjany napohlad měć. Krasne je to, štož je widženju, słuchanju a nuchanju spodobne. Tehodla je dožiwjenje hudźbného nyšpora w cyrkwi wjace, hač hdyž doma hudźbu słuchamy.

Boža stwórbja je krasna. Hdyž dožiwjamy nětko poslednje nazymske dny, hdyž sće slónco hišće jónu swoje wohrěwace pruhi na zemju, hdyž na štomje widźimy poslednje čerwjene jabłuko a wón mokreh lisća do nosa stupa, tak móže to krasne dožiwjenje być.

Bohužel njechwatamy w swoim žiwjenju wot jedneho krasneho dožiwjenja k přichodnemu. Mamy znjesć tež wjele njerjanych časow a čěmnych wokomikow. Chorosće na nas přińdu, zwada knježi mjez ludźimi a druhdy tež zawisć. To su njerjane, njekrasne dožiwjenja. Skónčnje mamy so přeco zas a zaso rozžohnować wot lubych blišich a jich přewodźec na posledni wotpočink. Ze sylzami we wočomaj prajimy sej poslednje božemje. Rany bola. Zachodnosť słuša k znamjenjam našeho swěta. Móžeš so prašeć, što přewahuje w čłowjeskim žiwjenju: te rjane a krasne abo te njerjane, njekrasne.

Wšitka krasnosť na zemi pochadza wot Boha, ma swoje źorło pola njeho. Wón je živy we wěčnej krasności, kotruž wón nam kaž pruhi na zemju sće. Hdyž modlimy so Wótčenaš, tak zakončimy modlitwu ze słowami: „Přetož tvoje je kralstwo a móc a česć hač do wěčnosti.“ Słowo „česć“ móžemy po grjekskim originalu tež přeložić jako „krasnosť“. Bóh ma kralstwo a móc a krasnosť do wěčnosti.



**„Zasowidjenje!“ – posledni postrow zemrěтым přlwuznym w dowěrje na zasowidjenje w Božej krasności na kěrchowje w Poršicach. Foto pochadza z lěta 1987, mjez tym je so kříž, kříž bě jedyn z poslednich swědkow serbskosće na Poršickim kěrchowje, wotstronl. Foto: C. Lux**

W zachodnym žiwjenju móžemy spóznac předznamjenja njezachodného. Krasnosť, kotruž tu na zemi widźimy a dožiwjamy, ma nam być přirunanje a přihotowanje na njebiesku krasnosť. Boža stwórbja nas dopomina na krasnosť paradizoweje zahrady, wo kotrejž so pisa na spočatku a na kóncu Swjateho pisma. Město Jerusalem we wšej swojej krasności je přirunanje za njebieski Jerusalem, potajkim za naše njezachodne wobydlenje po smjerći w Božej wěčnosti, kaž to slyšimy w epistoli smjertneje njedže. Wšelaka hudźba móže klinčeć kaž echo woneje hudźby, kotraž zaklinči w njebiesach k Božej česći. Znaty teologa Karl Barth běše měnjenja, zo je Mozart najlěpje zdokonał, njebieskej hudźbje na zemi zaklinčeć dać.

W nowembrje džemy na kěrchow. Přihotujemy rowy našich přiwuznych na zymski spar. Čicha zeleń našich kěrchowow, kotraž přetrage zymske časy, je znamjo za to, zo je žiwjenje sylniše hač smjerć, zo je Bóh w Jezusu Chrystu přewynul čerpjenje a zachodnosť. Jelizo džemy kedźbliwje po našich kěrchowach, tak spóznajemy tež na narownych kamjenjach přeco zaso swědčjenja wo nadźiji na njezachodne žiwjenje w Božej krasności.

Kajke naše žiwjenje po smjerći budže, to njemóžemy prajić, dokelž přesahuje to naš rozum a naše myslenje. Telko je wěste: Čerpjenje, hrěch a smjerć změja tam swój kónc. Krasnosť Božeho swěta so zjewi. Tuta wěra je našim přjedownikam mocy dała. Ze Swjateho pisma běchu nawuknyli, zo čerpjenja nětčišeho časa hódne njesu přichodneje krasnosťe, kotraž ma so nad nami zjewić. Wot fararja Handrija Lubjenskeho mamy wjele kěrlušow, w kotrychž widži te zemske jako přirunanje za te njebieske. W jednym wón pisa:

A hdyž jónu smjerć mje zawoła,  
čěto padnje do procha,  
ty mje potom z krasnosťu  
zbudziš k nowom žiwjenju.

Njespušćmy tež my nadźiju, zo je naše žiwjenje – w dobrych a w złych časach – pućowanje k wěčnej Božej krasności.

Jan Malink

## Telefonat před wusnjenjom

„Měrcínje, nětko pak je woprawdže čas, do łoža hić“, rjekny mać. „Přińdu tež hnydom tebi dobru nóc prajić.“

Měrcín chodźi do druheho lětnika, je wosom lět stary a wězo njecha wječor tak prawje do łoža.

Skónčnje pak Měrcín we łožu leži a mać sydnje so hišće jónu k njemu kaž kóždy wječor. Druhdy hišće z knihi čita, tam a sem Měrcín hižo sam něšto čita. Husto pak tež hišće tróšku pobjesadujetaj. Džensa chce Měrcín z maćerku rěčeć:

„W nabožinjce smy džensa z knjeni Wićazowej wo telefonowanju rěčeli.“

Mać so džiwaše: „Što da ma telefonowanje z nabožinu zhrmadneho?“

„Nó haj“, powěda Měrcín dale, „knjeni Wićazowa znaje někoho, kotrehož móžeš stajnje zazwonić a wón tež přeco słyši.“

Jako mać tež nětko hišće njewěriwje hladaše, přeradži Měrcín, koho knjeni Wi-



ćazowa měni: „Bóh tón Knjz nas stajnje słyši a ,telefonowanje‘ rěka modlenje k Bohu. Ja jej to tež najprjedy njejsym wěrić. Prajach mjenujcy, zo Bóh žanu wotmołwu njeda. Ale knjeni Wićazowa nam rjekny, zo hdyž prawidlownje z Bohom ,telefonujemy‘, naše starosće,

ale tež naše wjeselo a náš džak Bohu napřečo wuprajimy, jeho wotmołwu pytnjemy a začujemy.“

Mać z wjeselom na Měrcína poska a wopodstatni słowa swjeho syna: „Haj, to trjehi. Hdyž mam na přikład wulke starosće, sym po modlitwje wolóženiša a spokojniša.“

„Wot nětka njetrjebamoj so wjac zhrmadnje wječor modlić, chcu sam k Bohu ,telefonować“, přemysli sej Měrcín.

„To je derje“, so mać wjeseli, „sy hižo wulki hólc a nětko přeju tebi dobru nóc.“

**Gabriela Gruhlowa**

## Radžene jandželki



**W serbskim nabožnym tydženju w lěću běchu džěci z hlíny jandželki paslili. Po tym zo buchu palene, je je sup. Malink na oktoberskich serbskich kemšach w Michałskej cyrkwi w Budyšinje małym wuměcam přepodať. Wćipni sej džěci swoje jandželki wobhladaja, hač su so jim derje radžilli.**

Foto: T.M.

## Měrcínowa přenja wječorna modlitwa

Luby Božo, chcu tebi prajić, zo chcu z tobu nětko sam ,telefonować‘, to rěka so modlić. Knjeni Wićazowa je nam to pokažała, kak lochko to je. Džakuju so, zo sy tu, tež hdyž tebje njewidžu. Džakuju so tež za rjany dzeń. Nětko sym jara sprócný, dokelž sym tak wjele dožiwił. Škitaj mje a mać a wšitkich w tutej nocy. Dobru nóc, luby Božo! Amen.



## Stary Rogow wuměra



**Zrudny napohlad sklěł stara wjes Rogow w Delnjeju Łužicy. Wobydlerjo su ju wupušćili a so přesydlili, statoki steja puste abo su hižo zwottorhane. Cyrkej a kěrchow stej wuprózdnjenej, tam džětachu w zaštych tydženjach za wysokim, před wćipnymi woćmi škitačym zašlahanjom archeologoj. Wjeršk Božeho domu je so do noweho Rogowa přewjezl runje tak kaž powostanki zemřětych na tamnišu Božu rolu. Bórce so tež poslednje zbytki starodawneje wsy zhubja ...**

Foto: J. Maćij

## Hesła 2005 wušli

Srjedź oktobra wuńdžechu Ochranowske hesła na lěto 2005. Knižku je, kaž hižo w minjenych štyrjoch lětach, zestajał knjz Hinc Šolta z Lauterbacha. Wudało je ju znowa serbske nakładnistwo w Budyšinje. „Hesła 2005“ dóstanjeće pola Serbskeho ewangelskeho towarstwa a za 2,50 euro w Smolerjec kniharni w Budyšinje.

## „Swjata Katyrna“

Lětsa je temu 250 lět, zo založi so znowa Ralbičanska wosada a zo posweći so nowy Boži dom swjatej Katyrni. Składnostnje jubileja předstaja džiwadłowa skupina Šunow/Konjecy struchłohru „Swjata Katyrna“. Předstajenje w Ralbičanskej cyrkwi budu **sobotu, 13.11., w 19.00 hodź., srjedzu, 17.11. (pokutny dzeń), w 17.00 hodź. a sobotu, 27.11., w 19.00 hodź.** Wopyt Ralbičanskeje cyrkwe a wobhladanje struchłohry budže Wam wěsće z dobrym dušinym a duchownym dožiwjenjom. *La.*

## Adwentny koncert

Na předwječoru přenjego adwenta, **sobotu, 27. nowembra, w 17.00 hodź.** přepróšuje chór 1. serbskeje kulturneje brigady na swój tradicijelny koncert do Michałskej cyrkwe w Budyšinje. Pod dirigatow Friedemanna Böhme zaklinči mjez druhim zaso Adwentna kantata wot Berta Handrika na kěrłuše Jana Kiliána, kotraž je so loni přeni kroč předstajila.

## Dr. Gerhard Herrmann 60 lět

13. nowembra woswjeći dr. Gerhard Herrmann w Rakecach swoje 60. narodniny. Z džakownosću spominamy při tutej składnosći na jeho skutkowanje, kotrež je wusko zwjazane z Rakečanskej wosadu. 13. nowembra 1944 narodzi so wón tu jako syn Rakečanskeho fararja Gerharda Herrmanna a jeho mandželskeje Marki rodź. Křižanec. Hižo krótko po tym zemře nan w lacareće w Zerbsće na wójnske zranjenja. Po wuchodženju ludoweje šule w Rakecach wopyta Gerhard Herrmann hač do 1963 Serbsku wyšu šulu w Małym Wjelkowje. Na to dźělaše lěto w Budyskej chowni a poda so 1964 na studij mediciny do Lipska. 1971 wozeni so z fararskej džwoku Mariju rodź. Leonhard z Naumburga, kotruž běše zeznal w studentskej wosadze w Lipsku. Jeju dvě džěšći Handrij a Katharina wotrosćeštej w dobrej serbskej a křescanskej atmosferje. Hižo přez lětdžesatki jězdzi Gerhard Herrmann z Rakec do Budyšina na dźěło, najprjedy jako přistajeny polikliniki, po přewróće jako samostatny lékař. Po swjatoku skutkuje we wšelakich wobłukach za cyrkej a za naš serbski lud. Rakečanska wosada měješe w nim přez lěta spuščomneho cyrkwinskeho předstejičerja, kotryž je so we wšelakich politiskich wobstejnoscach zasadzował za wobchowanje dobreje cyrkwinskeje pozicije a za zdźerženje serbskich tradicijow a korjenjow swojeje wosady. Po přewróće přewza w serbskej zjawnosći zamołwitosć jako přeni předsyda Spěchowanskeho towarstwa serbskeho gymnazija. Wšelake dlěše a krót-



**Jubilar dr. Gerhard Herrmann w swojej lěkarskej praxy w Budyšinje** Foto: J. Mačij

še nastawki je napisał za Serbsku protyku a za Pomhaj Böh. Rady so stuchaja jeho słowa k dnjej w Serbskim rozhlósu. Z lěta 2002 je městopředsyda Serbskeho wosadneho zwjazka. Je drje lědma cyrkwinskeho dnja było, na kotrymž so njeby ze swóju wობdźělil.

Přejemy jemu dale krutu strowotu, wjeselo a wuspěchi na dźěle, Bože žohnowanje w swójbje a mocy za wšelake skutkowanje w cyrkwinskim a serbskim wobłuku.

**Jan Malink**

## Rědki jubilej

Swoje stoćiny smědžeše lěta w požnjencu rodžena Bukečanka Charlotta Kochowa rodź. Lodnijec woswjećić. Hakle před dwěmaj lětomaj je so ze swojeho domčka w Bukecach do Małowjelkowskeje starownje přesydliła, hdžež so nětko derje zastarana čuje. Džakowano Bohu dowoleše strowotny staw jubilarce, wučerce na wotpočinku, rědki jubilej nic jenož w nětko nowej wokolinje w Małym Wjelkowje, ale tež w znatej a zwučenej Bukečanskej domiznje woswjećić. Njehladajo na wobćežnosće staroby dožiwi bohata syła Bukečanskich gratulantow knjeni Kochowu na jeje čestnym dnju dušinje hibićiwu a čit'u. Cyrkwinski chór a pozawny jubilarce tež hudźbnje zawjeselichu. Bohaće wuprajennem zbožopřećam chcemy so na tutym městnje přizakmyć.

Njedospořna by powěsć wo stotych narodninach knjeni Charlotty Kochoweje była, jeli so tu njeby na jeje njeboh nana, knjeza Arnošta Lodneho, spomniło. Arnošt Lodni (1878–1969) je přez lětdžesatki jako wučer, šulski wjednik a kantor w Bukecach na dobro wosady skutkował. Njesprócnijwe je so při tym za zachowanje serbskeje rěče zasadzował.

**Arnd Zoba**

## Serbski misionar w Japanskej



**Ameriskl misionar serbskeho pochada Arbie Patschke w Japanskej** Foto: awtor

Na rjanym nalětnim dnju wopytach fararja Arbie Patschke w „Lutherskej akademiji“ w małym měšće Iwanai na sewjernej kupje Japanskeje, Hokkaido. Wón tam dźěla jako misionar. Farar Patschke, kotryž je potomnik Serbow, kotřiž su před 150 lětami do Texasa wupućowali, služil hižo wjac hač 30 lět w Japanskej jako misionar. Z nim je symjo wěry z Łužicy přez Ameriku samo wuchodnu Aziju docpěto.

Ale kak přirndže wón do Japanskeje? Narodził so 1929 w Thorndale, Texas, studowaše teologiju, zo by so stał z fararjom. Za čas studija dósta jeho fakulta próstwu z lutherskeje cyrkweje w Japanskej, zo pobrachuja tam duchowni a zo pytaja misionarow. Tehdy młody student Patschke, kaž sam praji, słyšeše hlós w sebjě: „Arbie, ty maš hić!“ Wón so přizjewi a 1951 stupi přeni raz na japansku zemju. Dwě lěće pomhaše tamnišim misionarom a nawukny při tym japansčinu. Po zakónčenju studija w Texasu 1955 wróci so do našeho kraja.

We wšelakich městach posrědkowaše Bože słowo a pomhaše twarić wosady a

cyrkweje. Mjez 1983 a 1993 skutkowaše jako farar za Japančanow w Americe a 1993 wruci so w rentnarskej starobje zaso do Japanskeje jako dobrowólny misionar. Dalokož strowota dowoli, chce tu wostać.

Doma w Texasu zwisk ze serbskej rěču a kulturu hižo nječužeše, ale wědomje wo svojich słowjanskich korjenjach je wón zdźeržal a tež swojim dźěćom dale dał. W jeho dźěćatstwie rěčeše starša generacija w swójbje hišće němsce a tež w cyrkwi wužiwaše so němčina. Wón sam ma jendželščinu jako maćerščinu, ale dósta konfirmaciju němsce a wuknješe němčinu tež w šuli. Jeho dźěćići rěča jendželsce – a japansce.

Jeho džwoka, kotraž dźěla nětko jako wučerka jendželščiny w mojim ródnyh měšće Nagoya w srjedźiznje japanskeje hłowneje kupy Honsyu, powědaše mi wo zajimawym podawku w metro w Nagoya. Jónu přirndže wona w čahu do rozmotwy z druhim wukrajnikom z Awstralskeje – w Japanskej swětle wlosy dže dosć napadnu. A hdyž wona powědaše, zo rěka Patschke, zo rozmotwony partner jara džiwaše a praji: Tajke mjeno znajemy tola tež pola nas! A wukopa so, zo bě tež wón serbskeho pochada. Tak mały je swěć! **KIMURA Goro Christoph**

# „Naša cyrkej je wotewrjena za wšěch“

Rozmołwa z fararjom dr. Martinom Grahlom, němskim duchownym w letiskej stolicy Riga

**Knježe dr. Grahlo, Wy sće nětko hižo skoro lěto w Rize – što je Was tu wočakowało, jako sće džěło započal?**

Jako tu započach, běchu wosebje ruscy Němcy a Letojo z němskim pozadkom w našich wosadach aktiwni. To je so mjeztym trochu změniło. Přez založenje wukrajneho farskeho městna zapřijaja so nětko tež němscy staćenjo – su to turisća a sobudželačerjo němskich institucijow, kaž na přikład němskeho póstanstwa – do wosadneho žiwjenja. Nimo toho běše a je přeće za kontinuitu jara sylne, přetož hač dotal skutkowachu tu fararjo a wikarjo husto jenož někotre měsacy. Tuž je skrućenje cyrkwinskih strukturow jedyn z našich cilow. Hakle w januaru smy wustawu Němskeje ew.-luth. cyrkwyje w Letiskej wobzamknyli. Nětko započnu so cyrkwinski gremije wutworjeć – cyrkwinski předstejičerstwa, synoda atd. Doniž pak wšo tak fungować budže, kaž je we wustawje zapisane, budže hišće něšto časa a prócy trěbne.

**Sće naspomniť, zo słušeja do Wašich wosadow ruscy Němcy, Letojo, Němcy ze ZRN – što přičahuje tak wšelakore skupiny k tudyšej němskej cyrkwi?**

Motiw, k nam přińć, su jara wšelake. Za ruskich Němcow, kotřiž nimaja zwisk ani k ortodoksnej ani k letiskej lutherskej cyrkwi, je naša cyrkej hustodosć jenički přistup k cyrkwinskemu žiwjenju. Letojo přińdu najhúšćišo dla swojeho zajima za němčinu abo Němsku k nam. Někotři z nich maja tež němskich prjedownikow. Haj, a za „pra-



**Jezusowa cyrkej w Rize. Tu skutkowaše přeni biskop Němskeje ew.-luth. cyrkwyje w Sowjetskim zwjazku Haralds Kalniņš. Džensa swjećić němska wosada tu jónu wob měsac němske kemše.**



**Dr. Martin Grahl skutkuje wot loňšeho w Letiskej a stara so wo pjeć němskich wosadow z dohromady někak 300 wěriwyml.**

wych Němcow“, kiž wšak husto jenož někotre lěta abo – kaž turisća – někotre dny abo tydženje tu w Letiskej přebywaja, smy my kaž „kupa domizny“.

**Hačrunjež wobdžěli so džensa tež wjele njedomoródných na wosadnym žiwjenju, leža započatki Němskeje ew.-luth. cyrkwyje w Letiskej w prócowanjach Haraldsa Kalniņša, kiž běše z maćernej strony baltisko-němskeho pochada. Kotru rólu hraje cyrkej tu za wožiwjenje baltisko- abo rusko-němskeje mjeńšiny?**

Ja swoje džěło tu njecham na nacionalne kategorije wjazać. Naša cyrkej je wotewrjena za wšěch. K nam wšak přińdu tež Letojo, kiž wot swójneho pozadka sem nimaja žadyn zwisk k Němcam, ale kotřiž so jednorje za němsku rěč a kulturu zajimuja. Nimo Němcow ze ZRN rěči wšak lědma

něchtó němčinu jako maćernu rěč. Tuž němčina tež njeje na každy pad wobchadna rěč w našich wosadach. Ja wuknu tuchwilu intensiwnje rusce a spytam tež swoje předowanja w Daugavpils, hdžež je podžěl ruskich Němcow wosebje wulki, rusce formulować. Tež młodžinske lěhwo, kotrež přewjedzdechmy lětsa w aprylu, wotměwaše so we wšěch k dispoziciji stejacych rěčach – rusce, němsce, letisce, jendzelsce ... Wěm pak, zo njesu z tym wšitcy přezjedni. Wosebje z letiskeje strony přińdu hustodosć wobmyslenja přećiwo přeložowanju předowanjow abo wosadnych łopješkow do rušćiny. Po mojim mjenjenju pak je najwažniše, zo ludžo mje rozumja a so mjez sobu dorozumić móža. Ale wězo džělamy wusko z towarstwami hromadže, kiž so wo wozrodženje němskich tradicijow tu w Baltikumje prócuja.

## Němska ewangelsko-lutherska cyrkej w Letiskej

Po tym zo bu němske cyrkwinski žiwjenje w Baltikumje přez emigraciju Němcow w Druhej swětowej wójnje a okupaciju baltiskich statow přez Sowjetski zwjazk zničene, započa němsko-letiski farar Haralds Kalniņš z Rigi w 60tych lětach přeni raz zaso němsce předować. Jeho prócowanja, němsku luthersku cyrkej w cyłym Sowjetskim zwjazku wzrodzić, dowjedzachu k založenju Němskeje ew.-luth. cyrkwyje w Sowjetskim

zwjazku hišće we 80tych lětach. Wot tuteje cyřosowjatskeje cyrkwyje wotšćepichu so w 90tych lětach němske wosady w Letiskej.

Dokelž njemějachu tute wosady domoródných fararjow, skutkowachu w nich dotal fararjo na wuměnknu abo wikarojo z Němskeje. Loni załoži so přez EKD wukrajne farske městno w Rize. Tute je jeničke farske městno Němskeje ew.-luth. cyrkwyje w Letiskej. W nazymje 2003 bu farar dr. Martin

Grahl do tuteho zastojnstwa zapokazany. Wón je zamołwity za pjeć wosadow – w Rize, Liepaja (ně. Libau), Dobeles (ně. Dobeln), Daugavpils (ně. Dünaburg) a Valmieras (ně. Wolmar) – z dohromady někak 300 wěriwyml. Nimo pomocy EKD, kotraž plaćić wukrajne farske městno w Rize, financuje so Němska ew.-luth. cyrkej w Letiskej wosebje přez dary z Němskeje a kolektu, kotraž so na kemšach zběra.

**Wot přních spočatkow w 60tych lětach sem eksistowaše Němska ew.-luth. cyrkej w Letiskej pódla Letiskeje ew.-luth. cyrkweje. Čehodla wobsteji němska cyrkej tu samostatnje a so do letiskeje njeintegruje?**

Spočatnje wutwori so němska cyrkej, kotraž skutkowaše w cyłym Sowjetskim zwjazku – tuta wšak njemóžeše so do Letiskeje ew.-luth. cyrkweje integrować. W 90tych lětach běchu potom wosebje rozdzělné měnjenja nastupajo ordinaciju žonow, kotruž Letiska ew.-luth. cyrkej tučasnje wotpokaža, z přičinu, zo wostachu němske

wosady samostatne. Němska cyrkej tu w Letiskej wšak steji pod sylnym wliwom EKD – móhlo so samo rjec, zo je wotnožka EKD. Wšě rozsudy so z institucijemi w Němskej dorěča. Myslu tež, zo ma separatna němska cyrkej w Baltikumje svoje woprawnje, wšako ma tudyši region dothe němske tradicije. Počahi k letiskej cyrkwi pak su jara dobre – njewidzimy so jako konkurenca. Letiska cyrkej podpěruje nas na přikład z rumnosćemi za kemše a druhe zarjadowanja. Tak móžemy wot meje sem kemše w Rize w rjanej kapitlowej žurli doma swječić.

**Knježe dr. Grahlo, Wy budžeće hišće pjeć lět tu skutkować. Kotre su Waše plany za přichod Němskeje ew.-luth. cyrkweje w Letiskej?**

Cil je, wšě skupiny, kotraž k našej cyrkwi słušeja, integrować. To njeje lochko. Chcemy młodzinske džěto a džěto ze swójbami wutwarjeć kaž tež kemše za turistow atraktiwniše činić. Tuž dyrbymy za Němsku ew.-luth. cyrkej w Letiskej městno w kedžbnosći zjawnosće namakać – runje kaž anglikanska cyrkej, kotraž integruje ze swojej swětovej rěču, jendželščinu, najwšelakoriše skupiny. *Prašala so Madlena Malinkec*



Riga – něhdy centrum němskeho žiwjenja w Baltikumje, džensa stolica Letiskeje

Fota: M. Malinkec

## Serb Naumburgskeho biskopa zabil

By-li w 12. lětstotku hižo džensnišeho nowinarstwa byto, bychmy wo njeskutku, wo kotrymž nam Ekkehard z Aura w swojej chronice rozprawja, zawěsće pod tajkimle nadpismom strózbu rozprawy čitali. Swěry chronist Bamberskeho biskopa Otta wopisuje nam tele złośtnistwo, kiž sta so w léče 1123. Je to jedyn z třoch podawokow, kotraž mješe Ekkehard w tutym léče scyła za naspomnjenja hódne! Z toho, zo wón sam hižo 1125 zemře, spóznamy, zo nje-pisaše z wulkim časowym wotstawkom, ale jako časowy swědk poměrny aktualnje.

Štož chronist Ekkehard nadrobnišo rozpisuje, hodži so skrótko takle zjeć: Po tym zo wuchwali Naumburgskeho biskopa Dietricha za jeho prócowanja wo wuwíce cyrkwe wuchodnje Solawy, piše wo klóštru, kotryž je biskop w Bosawje (Bosau), wuchodnje Žitča (Zeitz), w léče 1114 založil a tam mnichow Hirsawskeje reformy (wosebje krutych benediktinskich mnichow) zasydlil. Mjez tutymi mnichami bě tež lajski bratr, tak mjenowany konwersa, ze serbskeho rodu. Tutón pak njeměješe so dosć po klósterskich prawidľach, ale skerje po swójskich přecach a chcyčach. Jeho ekscesow dla jemu abt husčišo porokowaše, dokelž pak so wón njepolepši, dyrbješe jeho samo biskop Dietrich wosobinse napominać. Na to so bratr tak rozlobi, zo před wołtarjom stejaceho a so modlaceho biskopa z nožom zaklól.

Z druhich chronikow zhonimy, zo rekaše wony serbski złośtnik Beno. Njewěmy pak

nič wo tym, što je jeho pohnulo do klóstra zastupić a naposledk tute mordarstwo skučić. Njezhonimy ani, što je so z nim dale stało.

Tež na prašenje, hač je tale powěsć w Ekkehardowej chronice scyła wěrna, njeda so bjeze wšeho z haj abo ně wotmołwić. Druzy chronisća drje tež wo tymle njeskutku rozprawjeja, woni pak so na Ekkeharda zložuju, wotpisachu wot njeho a jenož maličkosće změnichu abo přidachu, kaž na přikład mjeno mordarja. Jich rozprawy potajkim njemóža jako dopokaz za wěrnosć njeskutka plaćić. Za wěrnosć wšak rěči, zo bu biskop Dietrich woprawdže w Bosawskim klóštrje před wołtarjom pochowany a zo so tam kóžde léto róčnica jeho smjerće z modlitwami wopominaše – a to přez lětstotki hač do časa reformacije, jako so klóšter rozpušći a zniči. Wědomostnicy tuž džensa k temu chileja, Ekkehardej jako dokładnemu chronistej swójeho časa wěrić, a wjasnjeja sej tutón jeho zapisk z léta 1123 z tym, zo bě Ekkehard na wosudach biskopow we wuchodze wosebje zajimowany – wšako so jeho knjez, biskop Otto z Bamberg, do rańšich kónčin, na misionsku jězbu k pomorskim Słowjanam, hotowaše.

Zajimawe w tutym zwisku tež je, zo njeje Naumburski biskop Dietrich jenož přez ruku Serba w Bosawskim klóštrje wumřěl, ale zo je wón tutón klóšter hakle něšto lět do toho založil – a to na nastork dalšeho Serba. Wšelake žórła wo tym rozprawjeja, zo bě so tehdy Serbej, kotryž steješe w

službje biskopa Dietricha, zjewila swjata Marja. Wona pokaza jemu wěste městno a prikaza jemu, biskopej zdžělić, zo ma tam klóšter natwarić. Biskop so po tym mješe a da na připokazany městnje w léče 1114 Bosawski klóšter natwarić – njewědžo, zo budže tam džewjeć lět pozdžišo wot złośtniskeje ruki druhého Serba zemřeć.

Podawkaj wokoło založenja klóstra w Bosawje a smjerće biskopa Dietricha skićitej nam trochu dohlada do wobstojnosćow, kiž knježachu spočatk 12. lětstotka w kónčinach na wuchod wot Solawy. Němcy so tam tehdy na teritoriju serbskich kmjelow rozpřestrěwachu a křesćanstwo rozšěrjachu. W tutym procese kolonizacije a christianizacije pak njeběchu Serbja jenož přescěhowani a teptani, chudži a wuklukowani, kaž so nam to hustodosć předstaja. Našej příkladaj pokazujetej, zo móžachu stać tež w službje biskopa abo přislušeć klósterskemu rjadej. Němcy a Serbja džětachu potajkim hromadže při wutwarjenju kraja. Na tamnym boku njebě tale zhromadnosć bjez konfliktow. Bratr Beno w Bosawskim klóštrje po wšěm zdaću hišće dawno njebě tajki přeswědčeny křesćan, kaž je to fiktivna postawa Wjelesta, syna serbskeho krala Miliducha, w Čišinskeho dramje „Na hrodžišću“, kotryž bě zwólniwy za křesćansku wěru samo swoje žiwjenje woprować. Złośtnistwo bratra Bena nam pokazuje, zo bě zhromadne žiwjenje Serbow a Němcow tež zwjazane z rozkorami a namocu. *Lubina Malinkec*





## Powěšće



**Prezident Braniborskeho krajneho sejma dr. Herbert Knoblich (naprawo) je sej dnja 7. oktobra dojeł k Serbam do Delnjeje Łužicy a přil tym wopytał tež fararja n. w. Herberta Nowaka w Drjowku.** Foto: M. Wjeńka

**Serbin.** Njedźelu, 26. septembra, swječachu w texaskim Serbinje swój tradicionelny serbski swjedžen, kiž bě lěta wěnowany 150lětnemu jubilej wulkeho wupućowanja pod fararjom Janom Kilianom. Na swjedženju wobdźělštaj so tež duchownaj starolutherskeju „mačernerju“ wosadow z Łužicy, superintendent Michael Voigt z Wukrančicy a farar Siegfried Matzke z Klětno.

**Wotrow.** Po wjac hač štyrjoch lětdźesatkach zastojnskeho skutkowanja je so z 1. oktobrom Wotrowski farar dr. Rudolf Kilank podał na wuměnk. Dr. Kilank je so 1937 w Kanecach pola Wotrowa narodził, 1963 bu na měšnika wuswjećeny. Z kapłanom bě w Šerachowje, Chrósćicach a Budyšinje, jako farar skutkowaše w Budyšinje a naposledk wot 1995 we Wotrowje. Na wuměnk přesydlil so do Budyšina. Wotrowsku wosadu zastaruje za čas wakancy farar Beno Jakubaš z Pančic-Kukowa.

### Pomhaj Bóh časopis ewangelskich Serbow

**Wudawačelej:** Serbski wosadny zwjazk, Serbski kěrchow/Wendischer Kirchhof 1, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z.t., Priwatny puć/Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen

**Redaktorka:** Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 0 35 91/60 07 11, e-mail: PomhajBoh@gmx.de) **Čiść:** Čiśćernja DELANY tzwr w Njeswaćidle

**Postvertriebsnummer:** F 13145

**Zhotowjenje a rozšěrjenje:** Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625 Bautzen

**Přinoški a dary:** Serbske ewangelske towarstwo, Konto-Nr. 1 000 083 167, Kreissparkasse Bautzen, BLZ 855 500 00

**Pomhaj Bóh** wuchadza měsačnje. Spěchuje so wot Zabožy za serbski lud. Lětny abonement plaći 8 €.

**Njeswaćidło.** Njedźelu, 3. oktobra, wotmě so tu serbske wosadne popođnjno. Najprjedy swječachu so kemše w Božim domje, po tym přizamkny so bjesada při kofeju na farje.

**Minakał.** K serbskemu wosadnemu popođnjnu ze sup. Malinkom zeńdźechu so Minakałčenjo srjedu, 6. oktobra, na tudyšej farje. Na spočatku wosadny farar Seffer wšěch powita. Po nutrosći spytachu zhromadźeni zwěsćić domy a statoki, hdžež běchu so wuznamne serbske wosobiny Minakałskeje wosady narodžili abo žiwe byli.

**Budyšin.** Na dnju załoženja Domowiny 13. oktobra wuznamjenichu so w Serbskim domje w Budyšinje zaslužbne wosobiny za swoje narodne skutkowanje. Myto Domowiny dósta mjezdruhimy Eli Bigonowa z Krynhelec, kotraž husćišo tež naš časopis wobohača z powěšćami a wobrazami z wosadow srjedźneje Łužicy. Jej a dalšim mytowanym přejemy zbožo k wuznamjenjenju.

**Slep.** W Slepjanskej wosadze chodža hišće někotre starše žony wšědnje w serbskej drašće: jedna w Dźěwinje, dvě w Slepom, dvě w Mulkecach, dvě w Trjebinje, tři w Mitorazu, sydow w Rownom a Brězowce. Tele ličby zdźěli Lenka Nowakowa na zetkanju drastynošerkow 20. oktobra w Slepom.

**Gołkojce.** Něhdže 40 kemšerjow zhromadzi so k delnjoserbskim kemšam 24. oktobra w tudyšim Božim domje. Prědar bě farar Schütt z Dešna a lektor farar Hupac z Korjenja. Přizamkny so bjesada při kofeju na farje. Tam móžachu sej zhromadźeni tež mału wustajeńcu wo fararju Tešnarju (1829–1898) wobhladać, kiž bě so před 175 lětami w Gołkojce narodžil.

## Dary

W septembru je so dario za Pomhaj Bóh 30 eurow a dwójce 20 eurow. Bóh žohnuj dary a darićelow.

## Spominamy

Před 120 lětami, dnja 16.11.1884, swječachu so **prěnje delnjoserbske kemše w Berlinje.**

Wyši farar Pawoł Fryco Broniš z Choćeboza bě je załožil po přikładze hornjoserbskich kemšow w Drježdžanach, kiž so tam hižo wot lěta 1848 zarjadowachu. Kemše běchu wotmyslene předewšm za młode holcy a za wojakow, kiž z Delnjeje Łužicy pochadźachu a w němskej stolicy služachu. Jónu wob lěto mjeješe so jim skladnosć poskićeć, w cuzbje Bože słowo w mačernerji reči slyšćeć. Hač do lěta 1894 swječeše farar Broniš kóždy lěto w nalěću, zwjetša na njedźeli Exaudi abo Rogate, sam tele kemše. Potom dyrbeješe strowotnych přičin dla z tym přestać. Druzy fararjo z Delnjeje Łužicy, wosebje Bjarnat Krušwica z Wjerbna, kemše potom hišće něšto lět dale wjedźechu. Bórze pak wo ne zańdźechu – po nic ani dwěmaj lětdźesat-

komaj wobstaća. Poslednje swječeše dnja 4. meje 1902 farar Matej Bogumił Broniš z Choćeboza, syn załožerja Berlinskich serbskich kemšow. Runje dźesać lět pozdžišo, 1912, spyta farar Kokot kemše wozrodzić, tola jeho pospyt zwrěšći.

## Přeprašujemy

- 07.11. dopředposlednja njedźela cyrkwinskeho lěta**  
09.30 dwurěčne kermušne kemše z Božim wotkazanjom w Rakecach (farar dr. Buliš, farar Kecke)  
10.00 kermušne kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michałskej (sup. Malink)  
14.00 kemše w Budestecach (sup. Malink)
- 14.11. předposlednja njedźela cyrkwinskeho lěta**  
08.30 kemše z Božim wotkazanjom w Poršicach (sup. Malink)  
12.00 nutrnosc w serbskim rozhłosu (sup. Malink)
- 17.11. pokutny džen**  
12.00 nutrnosc w serbskim rozhłosu (farar dr. Buliš)
- 27.11. sobota**  
17.00 adwentny koncert Serbskeho gymnazija w Budyšinje w Michałskej cyrkwi z předstajenjom Adwentneje kantaty na słowa Swjateho pisma a kěrlušy Jana Kiliana wot Berta Handrika
- 28.11. 1. njedźela w adwencie**  
12.00 nutrnosc w serbskim rozhłosu (sup. Malink)  
14.30 wosadne popođnjno w Slepom (M. Hermaš)
- 30.11. wutora**  
19.30 serbski bibliski kruh w Budyšinje na Michałskej farje (sup. Malink)
- 05.12. 2. njedźela w adwencie**  
10.00 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michałskej (sup. Malink)